

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан факультету педагогіки і психології

_____ Т.О.Олефіренко

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
КОМПОЗИЦІЯ

освітнього ступеня бакалавр
галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво і реставрація
шифр за навчальним планом СВ02

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми “Композиція”, затвердженої на засіданні Вченої ради НПЦУ імені М.П.Драгоманова від “_____” _____ 20____ року, протокол №_____.

Розробник програми: Шалварова К.С., старший викладач кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М.П.Драгоманова,

Затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва

“_____” _____ 20____ року, протокол №_____

Завідувач кафедри _____ (Шевнюк О.Л.)
(підпис) (прізвище та
ініціали)

Опис дисципліни
Шифр дисципліни СВ02

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Кількість кредитів - 15		Методи навчання пояснювально-ілюстративний мультимедійний практичний творче завдання
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Загальна кількість годин		
	<i>Денна -450</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень: бакалавр	Лекції		
	Семінарські (практичні) заняття		
Вибіркова	Лабораторні заняття		Форми поточного контролю оцінювання практичних завдань
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом – 1,2,3,4	268	Індивідуальні заняття	
	Самостійна робота		
Семестр – 1,2,3,4,5, 6,7,8	182	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС	
Тижневе навантаження (год) аудиторне – 2,4 самостійна робота- 2,4			
Мова навчання - українська	1,2:1		

Предмет вивчення навчальної дисципліни

Закономірності взаємозв'язку між елементами художньої форми та між змістом і формою у творах образотворчого мистецтва.

Міждисциплінарні зв'язки – рисунок, живопис, колористика, декоративно-прикладне мистецтво.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння теоретичними основами композиції та практичними художньо-композиційними уміннями, спрямоване на формування у майбутнього художника та педагога досвіду побудови художньої форми твору, знаходження його конструктивно-пластичної структури, обумовлене змістом, авторським задумом і установкою на сприйняття в просторі і часі.

Завдання: оволодіння законами взаємозв'язку між елементами художньої форми, між змістом і формою, законами, що обумовлюють створення художнього цілого; засвоєння студентами теоретичних і практичних основ композиції художнього твору з точки зору естетики, розкриття духовно-творчого потенціалу особистості, формування технічних навичок у відображенні дійсності та втіленні її в художніх образах, сприяння підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності.

Навчальний матеріал дисципліни, зміст практичних занять, критерії та порядок оцінювання та додаткова інформація розміщені на веб-сайті курсу за посиланням <https://moodle.npu.edu.ua/enrol/index.php?id=362>

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

№з/п	Компетентності	Програмні результати навчання
1	K06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ПР01. Застосовувати комплексний художній підхід до створення цілісного образу
2	K09. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	
3	K02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях предметної галузі та сфері професійної діяльності.	ПР11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, педагогічної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним умовам для якісного виконання роботи.
4	.K14. Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення. враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.	
5	K13. Розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметного-просторового та візуального середовища, володіти основними класичними та сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.	ПР06. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техниках і матеріалах.
6	K16. Генерувати авторські новаційні пошуки в практику сучасного мистецтва.	ПР07. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого і декоративного мистецтва.
7	K17. Здатність інтегрувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.	ПР16. Володіти фаховою термінологією і методикою образотворчого мистецтва.
8	K20. Здатність використовувати професійні знання у практичній педагогічній діяльності.	
9	K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПР08. Аналізувати, стилізувати, інтегрувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу
10	K18. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача	
11	K10. Здатність використовувати базові знання про стан і проблеми екології сучасного світу й України зокрема, розвивати еко-культуру в суспільстві засобами мистецтва.	ПР17. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого та сучасного візуального мистецтва.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення дисципліни відводиться 15 кредитів ЄКТС 450 год.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Ауд.	Лекц	Сем.	Лаб.	СРС	Ауд	Лекц	Прак	Лаб	СРС
	Модуль 1. Закономірності композиційної побудови зображення на площині.	34			34	24					
1	Наукова теорія композиції. Основні категорії композиції.	10			10	6					

	Художні засоби композиції.									
2	Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині.	6		6	6					
3	Сприйняття і передача руху в образотворчому мистецтві.	18		18	12					
	Модуль 2. Художньо-творче переосмислення форми як виражальний засіб композиції.	34		34	24					
4	Способи графічного зображення форм.	12		12	8					
5	Художня переробка форми. Прийоми формотворення.	12		12	8					
6	Смисловий центр композиції та способи його вираження.	10		10	8					
	Модуль 3. Композиція в шрифтовому та орнаментальному мистецтві.	34		34	24					
7	Орнамент як частина художньої культури. Композиційні закономірності побудови орнаментального твору.	14		14	10					
8	Шрифт як особливий вид графічного мистецтва. Створення гармонійних шрифтових композицій.	20		20	14					
	Модуль 4. Особливості композиційного вирішення натюрморту, відкритого та закритого простору.	34		34	24					
9	Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва і як творчість.	14		14	8					
10	Створення художнього образу при виконанні пейзажів.	14		14	8					
11	Композиція закритого простору.	6		6	8					
	Модуль 5. Особливості композиційної побудови творів плакатного та книжкового мистецтва.	68		68	42					
12	Специфіка плакатного мистецтва. Композиційні засоби в плакаті.	20		20	12					
13	Художня фотографія як засіб створення художнього образу.	10		10	10					
14	Мистецтво книги, його художні та технологічні аспекти.	38		38	20					
	Модуль 6. Композиція в монументальному мистецтві.	30		30	20					
15	Монументальне мистецтво, його специфіка, матеріали та художні засоби.	10		10	10					
16	Особливості роботи над творчим завданням для інтер'єру та	20		20	10					

	екстер'єру.									
	Модуль 7. Портрет і однофігурна тематична композиція.	34			34	24				
17	Процес побудови художньої форми портретного твору.	14			14	10				
18	Пошук виразного художнього образу при малюванні однофігурної картини.	20			20	14				
Разом:		268			268	182				

IV. Зміст дисципліни

Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть год.	
	Всього	Лек.
Модуль 1. Закономірності композиційної побудови зображення на площині.	34	
<p><i>Тема 1. Наукова теорія композиції. Основні категорії композиції. Художні засоби композиції.</i></p> <p>Предмет композиції, його зміст і значення у творчому процесі. Поняття композиції. З історії розвитку композиції. Основні ознаки композиції. Композиція у різних видах мистецтва. Види композиції.</p> <p>Психофізичні основи композиції. Зорове сприйняття і його роль в композиції. Поле картини і зорове поле. Пошуки законів композиції. Зміст і форма в композиції. Структура, композиція, конструкція. Композиційна схема. Формальна, непередметна композиція.</p> <p>Художні засоби композиції. Первинні графічні елементи. Точка і лінія як явище на площині. Точка і лінія організують площину. Пляма, силует, форма, формат, поверхня, фактура, текстура, колір, тон. Поняття простору, тривимірність, глибина. Явища іррадіації та оптичні ілюзії.</p> <p><i>Тема 2. Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині.</i></p> <p>Гармонія як естетична категорія. Рівновага у композиції. Засоби досягнення композиційної рівноваги. Симетрія і асиметрія. Статика і динаміка. Пропорції, модуль, масштаб. Контраст, нюанс, тотожність. Метр і ритм. Золотий переріз. Варіанти групування елементів на площині.</p> <p><i>Тема 3. Сприйняття і передача руху в образотворчому мистецтві.</i></p> <p>.Сприйняття руху на площині і його напрямки. Вплив будови форми і простору на відчуття руху. Рух як виразник часу. Особливості побудови ілюзії руху на картинній площині. Прийоми прискорення руху.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / Р. Арнхейм. — М., Прогресс, 1974. 2. Гусейнов Г.М. Пропедевтика (Основы композиции): учебно-методическое пособие / Г.М.Гусейнов. – ГГХПИ, 2011. – 50 стр. 3. Ковальов Ф.В. Золотое сечение в живописи.- К., 1989. 4. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013. 		
Модуль 2. Художньо-творче переосмислення форми як виражальний засіб композиції.	34	

<p><i>Тема 4. Способи графічного зображення форм.</i> Точка, лінія, пляма як виразники характерних особливостей форми. Графічні прийоми передачі пластики, об'єму, фактури, тону. Силуєтне узагальнення форми.</p> <p><i>Тема 5. Художня переробка форми. Прийоми формотворення.</i> Спрощення, узагальнення, абстрагування, формалізація форми. Використання геометризації для виділення геометричної структури форми. Декоративне оздоблення форми, ажурність, стилізація, ускладнення, деталізація. Інверсія і персоніфікація як прийоми трансформації форми.</p> <p><i>Тема 6. Смысловий центр композиції та способи його вираження.</i> Втілення ідеї композиції через виділення головного мотиву. Розташування головного в картині та врівноваження композиції. Прийоми і способи вираження доміанти. Техніка колажу та її образотворчі можливості. Матеріали для колажу, їх художня виразність. Колаж з паперу як прийом виконання композиційних завдань.</p> <p style="text-align: center;">Рекомендовані інформаційні джерела</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гусейнов Г.М. Пропедевтика (Основы композиции): учебно-методическое пособие / Г.М.Гусейнов. – ГГХП 2. Карлов І.Н. Изображение птиц и зверей.- М., 1976.И, 2011. – 50 стр. 3. Сокольникова Н.М. Основы композиции. 5-8 классы.-Обнинск., 1996. 		
<p>Модуль 3. Композиція в шрифтовому та орнаментальному мистецтві.</p>	<p>34</p>	
<p><i>Тема 7. Орнамент як частина художньої культури. Композиційні закономірності побудови орнаментального твору.</i> Специфіка орнаментального мистецтва, історія його розвитку. Види орнаментальних мотивів та їх символічне значення. Стельові ознаки орнаментів. Засоби художньої виразності. Колір в орнаменті. Основні закони і прийоми композиції орнаментів. Види симетрії в орнаментах різного типу. Ритмічна організація елементів орнаменту. Взаємозв'язок орнаменту і форми. Композиційні варіанти орнаментального оздоблення замкнених форм. Символічна декоративна композиція. Знак, атрибут, емблема, герб. Геральдика як наука і мистецтво, правила укладання гербів. Композиція геральдичних зображень.</p> <p><i>Тема 8. Шрифт як особливий вид графічного мистецтва. Створення гармонійних шрифтових композицій.</i> Естетика шрифту – як важливий художній засіб. Коротка історія виникнення та подальшого розвитку мистецтва шрифту. Спадщина шрифтової культури різних епох і народів. Будова та основні елементи шрифту. Класифікація шрифтів. Декоративні шрифти. Асоціативний вплив шрифту Модифікація літер. Інструменти та техніки відтворення написів. Вимоги до написання шрифтів.. Читабельність. Цілісність, ритмічність та композиційна єдність побудови написів. Образність та стильова єдність шрифтів. Кольорова гармонія та акценти. Синтез шрифту і зображення.</p> <p style="text-align: center;">Рекомендовані інформаційні джерела</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Арсеньев Ю.В. Геральдика. Лекции.-Ковров., 1997. 2. Большаков М.В. Декор и орнамент в книге.- М.: Книга, 1990. 3. Різник М.Г. Письмо і шрифт, - К.: Вища школа, 1978. 4. Смирнов С.И. Шрифты и шрифтовой плакат. – М.: Плакат, 1980 5. Сухарева Н. В.Орнаменты всех времен и стилей. Альбом в двух томах.- М.,2007. 6. Чернышев О.В. Формальная композиция / О.В.Чернышев. – Минск: 		

Харвест, 1999.		
Модуль 4. Особливості композиційного вирішення натюрморту, відкритого та закритого простору.	34	
<p><i>Тема 9. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва і як творчість.</i></p> <p>Історія розвитку мистецтва натюрморту. Натюрморт як компонент картини і як самостійний твір. Типи і види натюрмортів. Роль кольору і освітлення в натюрморті. Особливості композиції натюрморту. Аналіз композиційних схем побудови натюрмортів. Тематичний натюрморт та послідовність роботи над ним. Художній задум і стилістика натюрморту. Графічні та декоративні прийоми зображення натюрморту. Засоби художньої виразності композиції натюрморту.</p> <p><i>Тема 10. Створення художнього образу при виконанні пейзажів.</i></p> <p>Пейзаж в історії мистецтва. Класифікація пейзажів за піджанрами. Аналіз закономірностей та прийомів композиції пейзажу. Прийоми побудови простору. Колористичне вирішення пейзажу. Рух у пейзажній композиції. Створення художнього образу при роботі над фантазійним пейзажем.</p> <p><i>Тема 11. Композиція закритого простору.</i></p> <p>Інтер'єр як жанр живопису. Особливості композиційної побудови інтер'єрів. Стилiстика та предметне наповнення приміщення. Створення художнього образу при малюванні інтер'єрів.</p> <p style="text-align: center;">Рекомендовані інформаційні джерела</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Бесчастнов Н.П. Графика пейзажа.- М., 2005. 2.Гребенюк Г.Є. Основи композиції та рисунок.- К.:Техніка.,1997. 3.Натюрморт. Особенности жанра и композиции.- М., 2010. 4.Пучков А.С. Методика работы над натюрмортом.- М.,1982. 5.Стасевич В.Н. Пейзаж. Картина и действительность.- М.,1981. 		
Модуль 5. Особливості композиційної побудови творів плакатного та книжкового мистецтва.	68	
<p><i>Тема 12. Специфіка плакатного мистецтва. Композиційні засоби в плакаті.</i></p> <p>Історія виникнення і розвитку мистецтва плакату. Класифікація плакатів. Рекламний, кіноплакат, політичний, агітаційний, театральний, афіша, соціальний, спортивний, екологічний та ін. Плакат як чітке і компактне візуальне повідомлення. Специфіка художньої мови плакату, його символізм, засоби виразності, стилістика виконання. Особливості сучасного розвитку плакатного мистецтва.</p> <p>Використання композиційних принципів при створенні плакату. Ідея твору, художній задум та засоби їх втілення. Пошук умовності, метафоричності та лаконічності візуалізації думки. Графічне, шрифтове, колірне вирішення плакату. Технічне виконання авторського задуму.</p> <p><i>Тема 13. Художня фотографія як засіб створення художнього образу.</i></p> <p>Історія мистецтва фотографії. Види і жанри фотографії. Художня фотографія та галузі її використання. Композиція в мистецтві фотографії. Роль світла у фотографічному процесі. Природне та штучне освітлення. Різноманітні художні ефекти та прийоми створення фотографічних зображень. Фотографія у плакаті. Фотоплакат.</p> <p><i>Тема 14. Мистецтво книги, його художні та технологічні аспекти.</i></p> <p>Еволюція книги з давнини до наших днів. Структурні елементи книги. Ключові моменти в історії книги, її виготовлення і оформлення. Сувої, книги-кодекси, першодруки. Сучасні технології друку. Види видань. Конструкція, зовнішні і внутрішні елементи книги (футляр, супкробкладинка, обкладинки різних типів, блок, авантитул, титул,</p>		

<p>шмуцитули, заставки, кінцівки, ініціали та ін.). Використання графічних зображувальних засобів у книзі. Ілюстрація як художня інтерпретація тексту та засіб передачі емоційної атмосфери художнього твору. Види ілюстрацій. Відомі художники-ілюстратори.</p> <p>Композиційні засоби в оформленні книги. Архітектоніка - найважливіший принцип композиції книги. Композиційні закономірності побудови елементів книги, фактори, що впливають на її художній образ (концепція оформлення видання, єдність змісту і форми, внутрішня організація елементів, візуалізація тексту, ілюстрування, стилістична та композиційна єдність шрифту і зображення та ін.).</p> <p>Макет книги від концепції до реалізації задуму. Виготовлення макету книги як процес системного проектування майбутнього видання, технологічні особливості цього процесу.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Большаков М.В. Декор и орнамент в книге. – М.: Книга, 1990. 2. Валуєнко Б.В. Использование нематериальных фактур во внешнем оформлении книги, - К.: Реклама, 1989. 3. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013. 		
<p>Модуль 6. Композиція в монументальному мистецтві.</p>	<p>30</p>	
<p><i>Тема 15. Монументальне мистецтво, його специфіка, матеріали та художні засоби.</i></p> <p>Особливості монументального мистецтва, його зв'язок з архітектурою. Технічні різновиди монументальних творів (фрески, панно, розписи, мозаїки тощо), особливості їх композиційної будови, малюнку форм, колірного та просторового вирішення. Вимоги до тематики та ідейного змісту.</p> <p><i>Тема 16. Особливості роботи над творчим завданням для інтер'єру та екстер'єру.</i></p> <p>Послідовність виконання оригіналу композиції. Задум теми та змісту творчої роботи, її ідейна, стилістична та композиційна прив'язка до інтер'єру. Вибір техніки виконання і матеріалу. Пошук засобів художньої виразності (пропорцій, ритму, фактури, кольору та ін.). Виконання картону. Збагачення і розвиток ескізного задуму в процесі роботи над елементами композиції.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жоголь Л.Е. Декоративное искусство в интерьерах общественных зданий.- К.,1978. 2. Легенький Ю.Г. Від ремесла до творчості,-К., 1990. 3. Пастырь И.В. Креативность познания композиции изобразительного искусства. Пособие – Измаил, 2005. 		
<p>Модуль 7. Портрет і однофігурна тематична композиція.</p>	<p>34</p>	
<p><i>Тема 17. Процес побудови художньої форми портретного твору.</i></p> <p>Портрет як жанр образотворчого мистецтва. Історія портретного мистецтва. Класифікація портретів. Портрет у тематичній картині. Проблема схожості в портреті. Індивідуальне і типове у портреті. Жест і міміка як виразники характеру. Роль оточення та деталей у розкритті характеру героя. Створення психологічного образу композиційними засобами, його узагальнення. Колір як композиційний фактор та як засіб образної характеристики твору.</p> <p><i>Тема 18. Пошук виразного художнього образу при малюванні однофігурної картини.</i></p> <p>Особливості роботи над однофігурною композицією. Узагальнення та</p>		

<p>умовність як основа створення художнього образу. Алгоритичні, фантазійні, казкові образи. Виявлення загального через конкретне. Пошук відповідної темі символіки, антуражу, атрибутики та елементів одягу персонажів твору. Вибір та замальовки моделей для композиції з метою визначення найбільш виразної постави, ракурсу, руху, пластичності пози. Визначення засобів художньої виразності, матеріалу та техніки виконання твору.</p> <p style="text-align: center;">Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пічкур М. Композиційна схема та її види. // Мистецтво і освіта - №3. – 2005 2. Шевнюк О.Методика викладання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах.-К.: Освіта України, 2017. 3. Шорохов Е.В. Основы композиции.- М.: Просвещение, 1979. 		
---	--	--

4.2. Плани лабораторних занят

№ з/П	Назви модулів і тем	Кільк год
Модуль 1. Закономірності композиційної побудови зображення на площині.		34
1	<p>Тема 1. Наукова теорія композиції. Основні категорії композиції. Художні засоби композиції.</p> <p>Лабораторне заняття № 1. Створити абстрактну графічну композицію в межах заданої форми (напр.обведена кисть руки) за допомогою ліній, точок і плям різної конфігурації. Особливу увагу звернути на узгодженість елементів між собою. <i>Матеріали:</i> туш, перо, гелева ручка.Формат А-4. <i>Мета:</i> вивчення основних засобів виразності композиції.</p> <p>Лабораторне заняття № 2. Виконати серію вправ у довільному за основними параметрами форматі з ліній, точок і плям, що мають різну характеристику і по-різному розміщені на площині. Користуючись власними асоціаціями досягти передачі певного емоційного стану, виражаючи протилежні поняття: а) спокійний – тривожний; б) голосний – тихий; в) м'який – колючий; г) важкий – легкий, д) хаос – порядок. <i>Матеріали:</i> прості олівці, туш, перо, пензель. Формат А-4 для кожної пари. <i>Мета:</i> вивчення основних засобів виразності композиції.</p> <p>Лабораторне заняття № 3. Використовуючи техніку монотипії виконати серію випадкових кольірних плям. За допомогою нескладних домальовок перетворити їх в образи. <i>Матеріали:</i> гуаш, пензель, туш, перо. Формат довільний. <i>Мета:</i> вивчення основних засобів виразності композиції.</p> <p>Лабораторне заняття № 4. Використовуючи виражальні можливості фактур та різноманітні технічні прийоми декорування поверхні (розбризування, роздмухування, продряпування, відбитки, монотипія, ляпкографія та ін.) виконати а) серію нескладних асоціативних зображень, що виражають різноманітні погодні явища, стани природи, зміну часу доби, сезону або ін. на вибір, 4 – 6 шт. <i>Матеріали:</i> туш, пера, акварель, гуаш, олійні фарби, розчинник, пензлі різної жорсткості та ін. Формат А-5 для кожного із завдань. <i>Мета:</i> вивчення основних засобів виразності композиції.</p>	10

	<p>Лабораторне заняття № 5. За допомогою ліній різноманітної конфігурації у поєднанні з заливкою, організувати замкнену площину так, щоб досягти ілюзії зміни її просторових характеристик, моделюючи:</p> <p>а) об'єм; б) рельєф; в) глибину; г) деформацію простору.</p> <p><i>Матеріали:</i> туш, перо, пензель. Формат А-4. <i>Мета:</i> Практичне оволодіння основними засобами виразності композиції.</p>	
2	<p>Тема 2. Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині. Лабораторне заняття № 6. Створити 4 врівноважені формальні композиції за принципом :</p> <p>а) симетрії; б) асиметрії; в) статички; г) динаміки, використовуючи геометричні форми у різноманітних сполученнях.</p> <p><i>Матеріали:</i> прості олівці, туш, перо. Формат А-3 для кожної пари. <i>Мета:</i> Створення врівноважених композицій. Оволодіння основними категоріями композиції</p>	6
3	<p>Тема 3. Сприйняття і передача руху в образотворчому мистецтві. Лабораторне заняття № 7. За допомогою найпростіших графічних засобів виконати серію нескладних формальних композицій (6 шт.), створивши враження максимально активного руху різних напрямків: вверх, вниз, ліворуч, праворуч, в глибину, на глядача.</p> <p><i>Матеріали:</i> прості олівці, туш, перо. Формат А-5 для кожного із завдань. <i>Мета:</i> оволодіти прийомами зображення руху на картинній площині.</p> <p>Лабораторне заняття № 8. Використовуючи виразні за характером умовні форми, їх деформацію та ритмічний повтор, виконати серію композицій на передачу видів руху, що виникає під впливом різних фізичних сил:</p> <p>а) вибух; б) струмінь фонтану; в) обертання по колу; г) коливання; д) руйнація частини форми (перехід від ритмічного розташування елементів до хаотичного); е) різка зупинка руху (зустріч з перешкодою).</p> <p><i>Матеріали:</i> прості олівці, туш, перо. Формат А-4 для кожного із завдань. площині навчитися виявляти одночасний колірний контраст при сполученні ахроматичного та хроматичного кольорів. <i>Мета:</i> оволодіти прийомами передачі руху на площині, надаючи йому образних характеристик.</p>	18
Модуль 2. Художньо-творче переосмислення форми як виразальний засіб композиції.		34
4	<p>Тема 5. Способи графічного зображення форм. Лабораторне заняття № 1. Використовуючи графічні прийоми, виконати серію вправ на передачу різних за малюнком природніх або рукотворних фактур: перо, шкіра, луска, шерсть, кора дерева, волосся, сіно, плетиво, мереживо, кам'яна кладка або ін. на вибір), 4 – 6 шт.;</p>	12

	<p><i>Матеріали:</i> туш, перо. Формат А-4 для кількох (4-6) зразків.</p> <p><i>Мета:</i> оволодіти графічними прийомами створенні ілюзій фактури на площині.</p> <p>Лабораторне заняття № 2.</p> <p>Виконати наближені до реалістичних графічні зображення різних природних або предметних форм, використовуючи виражальні можливості:</p> <p>а) лінії (передати пластику, виразність абрису, об'єм);</p> <p>б) точки (передати об'єм, тон, перспективу, фактуру);</p> <p>в) силуету (виразно передати характер форми, її пластичність);</p> <p>г) логічного поєднання точок, ліній і плям.</p> <p><i>Матеріали:</i> туш, перо. Формат А-4.</p> <p><i>Мета:</i> оволодіти графічними прийомами передачі складної форми та її образних характеристик.</p>	
5	<p>Тема 5. Художня переробка форми. Прийоми формотворення.</p> <p>Лабораторне заняття № 3.</p> <p>Взявши за основу одну природну форму творчо переосмислити її, використовуючи різноманітні прийоми трансформації, але не втрачаючи індивідуальний характер форми. Виконати:</p> <p>а) максимальне узагальнення, формалізацію форми, переведення її у прості геометричні фігури, що можуть перетинатися, не втрачаючи чіткості силуету, або переведення форми у знак, піктограму;</p> <p>б) геометризацию форми, її спрощення з метою виявлення геометричної структури;</p> <p>в) посилення декоративних якостей форми за допомогою ажурі;</p> <p>г) застосування різноманітних способів стилізації для виявлення декоративності форми;</p> <p>д) персоніфікація об'єкту, наданн йому антропоморфних рис.</p> <p>Всього 5 – 6 зразків.</p> <p><i>Матеріали:</i> Туш, перо, кольорові матеріали, креслярські інструменти. Формат А-4 для кожного зразка.</p> <p><i>Мета:</i> вивчити та практично оволодіти різноманітними прийомами трансформації форми.</p> <p>Лабораторне заняття № 4.</p> <p>Виконати дві нескладні композиції з силуетних зображень предметних або природних форм, які</p> <p>а) входять одна в одну;</p> <p>б) композиційно заповнюють площину.</p> <p>Використати позитив-негативне зображення, прийом інверсії.</p> <p><i>Матеріали:</i> Туш, перо, креслярські інструменти. Формат А-4.</p> <p><i>Мета:</i> оволодіти прийомами компонування об'єктів при взаємному впливі форми і фону.</p>	12
6	<p>Тема 6. Смысловий центр композиції та способи його вираження.</p> <p>Лабораторне заняття № 5..</p> <p>Виконати 4 тематичних або абстрактних композицій у техніці колажу з паперу з яскраво вираженою у різний спосіб доміантою. Пояснити свій ідейний задум та які композиційні прийоми було використано для його втілення.</p> <p><i>Матеріали:</i> кольоровий та картатий папір, різноманітні фотозображення матеріали друкованої продукції, клей. Формат А-4 для трьох композицій на вибір, формат А-3 для четвертої.</p> <p><i>Мета:</i> навчитись створювати формальні композиції, активно виділяючи композиційний центр.</p>	10
Модуль 3. Композиція в шрифтовому та орнаментальному мистецтві.		34

7	<p>Тема 7. Орнамент як частина художньої культури. Композиційні закономірності побудови орнаментального твору. Лабораторне заняття № 1. На основі традиційних орнаментальних мотивів народів світу та стилістичних ознак орнаментів різних історичних періодів виконати таблиці (підготувати медіа-презентацію), що ілюструють: орнаментальні мотиви та їх символічний зміст, історичні художні стилі або національні особливості орнаментів на вибір. Підготувати доповідь до обраної теми. <i>Мета:</i> познакомиться з особливостями орнаментального мистецтва різних епох і культур, навчитись відбору матеріалу для медіа-презентацій.</p> <p>Лабораторне заняття № 2. Використовуючи геометричні, стилізовані природні, тваринні та (або) предметні мотиви, у техніці ажурного витинання з паперу та накладної аплікації або декоративного живопису виконати: а) орнаментальну композицію, елементи якої побудовані за принципом дзеркальної та осьової симетрії; Формат А-3. б) фризіву композицію, побудовану на складному ритмі та стрічковий орнамент, зі складною ритмічною побудовою; Формат А-3. <i>Мета:</i> оволодіти закономірностями побудови орнаментальних композицій.</p>	14
8	<p>Тема 8. Шрифт як особливий вид графічного мистецтва. Створення гармонійних шрифтових композицій. Лабораторне заняття № 3. Використовуючи модульну сітку виконати таблиці із зразками а) рубленого шрифту у пропорції 3:5; б) готичного письма; в) давньоруського письма, в'язь або скоропис. Таблиці «б» і «в» доповнити відповідним за стилем орнаментом. <i>Матеріали:</i> туш, широкі та вузькі пера, зразки шрифтів. Формат А-3. <i>Мета:</i> ознайомлення з історією мистецтва шрифту і особливостями побудови літер різних шрифтів.</p> <p>Лабораторне заняття № 4. Створити образні шрифтові композиції: а) слово-образ; б) напис власного імені, використавши різноманітні типи рукописних шрифтів, їх накреслення та способи модифікації; в) врівноважену складну шрифтову композицію, поєднати її з орнаментом або іншим зображальним елементом. <i>Матеріали:</i> туш, гуаш, пера, пензлі, зразки шрифтів. Формат А-3. <i>Мета:</i> оволодіти правилами побудови написів.</p>	20
Модуль 4. Особливості композиційного вирішення натюрморту, відкритого та закритого простору.		34
9	<p>Тема 9. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва і як творчість. Лабораторне заняття № 1. На основі репродукції або іншого аналогу нескладного натюрморту виконати графічну переробку зображення з елементами стилізації за допомогою: а) пластичної контурної лінії, що зберігає ілюзію маси та об'єму; б) ліній (не штрихів) різного характеру і товщини, що передають плановість, об'єм, фактуру, загальну тональність зображення; в) плями, що узагальнює зображення до силуету, зберігаючи загальні характеристики об'єктів (маса, об'єм, освітлення та ін.); г) різноманітних прийомів трансформації та декорування, перевірши зображення у площинне але зберігши масштаб та загальні пропорції форм; д) силуетного площинного трактування форми предметів та використання умовного кольору.</p>	14

	<p><i>Матеріали:</i> туш, пера, пензлі, гуаш. Формат А-4 для кожної композиції.</p> <p><i>Мета:</i> оволодіти прийомами узагальнення, відбору та стилізації при графічному зображенні натюрмортів.</p> <p>Лабораторне заняття № 2.</p> <p>Виконати авторську композицію натюрмрту з чітко вираженою тематикою (символічний, романтичний, побутовий або ін.). Створити яскравий художній образ. Обґрунтувати вибір композиційних засобів.</p> <p><i>Матеріали і техніка виконання на вибір:</i> мозаїка з паперу, колаж, декоративна, графічна або живописна. Формат А-3.</p> <p><i>Мета:</i> втілювати ідею тематичного натюрмрту композиційними засобами.</p>	
10	<p>Тема 10. Створення художнього образу при виконанні пейзажів.</p> <p>Лабораторне заняття № 3.</p> <p>Використовуючи аналоги, виконати різні за композиційною побудовою та жанрами пейзажі (не менше двох). За допомогою ліній передати характер пейзажу (напруження, динаміку, спокій та ін.), за допомогою фактур, тону і кольору стан природи, погодні умови, пору року або час доби.</p> <p><i>Матеріали:</i> туш, гуаш, фломастер та ін. Формат А-3.</p> <p><i>Техніка виконання:</i> графічні техніки, аплікація, декоративний живопис.</p> <p><i>Мета:</i> Ознайомлення з особливостями композиції пейзажів.</p> <p>Лабораторне заняття № 4.</p> <p>Виконати авторську композицію стилізованого, казкового або фантастичного пейзажу, створивши оригінальний за характером художній образ.</p> <p><i>Матеріали і техніка виконання на вибір:</i> декоративна, графічна або живописна. Формат А-2.</p> <p><i>Мета:</i> Створювати авторський пейзаж, використовуючи оптимальні композиційні засоби для втілення задуму.</p>	14
11	<p>Тема 11. Композиція закритого простору.</p> <p>Лабораторне заняття № 5.</p> <p>Виконати ескіз композиції інтер'єру певної історичної епохи або помешкання літературного чи казкового героя. Створити художній образ середовища, де речі, декор, колорит допомагають розкрити характер та звички хазяїна.</p> <p><i>Матеріали:</i> гуаш, акварель. Формат А-3.</p> <p><i>Мета:</i> Познайомитись з особливостями композиції інтер'єрів.</p>	6
Модуль 5. Особливості композиційної побудови творів плакатного та книжкового мистецтва.		68
12	<p>Тема 12. Специфіка плакатного мистецтва. Композиційні засоби в плакаті.</p> <p>Лабораторне заняття №1 .</p> <p><i>Виконати:</i> Композиційний аналіз двох виразних за композиційною ідеєю та різних за змістом плакатів. Зробити композиційні схеми до них (лінія, колір).</p> <p><i>Матеріали:</i> гуаш, фломастер, формат А-4.</p> <p><i>Мета:</i> Виявлення засобів виразності плакатного мистецтва, усвідомлення ролі різноманітних композиційних прийомів у розкритті ідеї твору.</p> <p>Лабораторне заняття № 2.</p> <p>Виконати виразний за змістом тематичний плакат на одну з тем: екологія, театральна або циркова афіша, реклама зоопарку, туризму або соціальна реклама. Знайти оригінальну ідею, зображувальну метафору, виразне композиційне вирішення, вдалий емоційний образ. Техніка на вибір: графіка, фотоколаж, комп'ютерна графіка. Текст мінімальний або відсутній.</p> <p><i>Матеріали:</i> на вибір, формат А-2.</p> <p><i>Мета:</i> Пошук умовності, метафоричності та лаконічності при візуалізації думки. Графічне, шрифтове, колірне вирішення плакату. Технічне виконання авторського задуму.</p>	20

13	<p>Тема 13. Художня фотографія як засіб створення художнього образу. Лабораторне заняття № 3.</p> <p>Спираючись на можливості сучасної фотографічної техніки, використовуючи загальні композиційні принципи та різноманітні режими освітлення, виконати фотонатюрморт, фотопейзаж, виразний психологічний фотопортрет, художнє фото представників фауни. Одну з світлин використати для створення фотоплакату.</p> <p><i>Матеріали:</i> цифровий фотоапарат, ПК. Формат А-4 для світлин та Ф-3 для фотоплакату.</p> <p><i>Мета:</i> Оволодіння композиційними засобами фотомистецтва. Усвідомлення ролі світла у фотографічному процесі та його цілеспрямованого використання. Створення художнього образу. Прикладне використання фотоматеріалів.</p>	10
14	<p>Тема 14. Мистецтво книги, його художні та технологічні аспекти. Лабораторне заняття № 4.</p> <p>Виготовити блокнот-записничок, практично ознайомитись з технологією виготовлення книги у твердій палітурці..</p> <p><i>Мета:</i> оволодіти прийомами передачі складної форми, і колірною оточення.</p> <p>Лабораторне заняття № 5.</p> <p>Розробити концепцію оформлення обраного видання з урахуванням якомога більшої кількості елементів оформлення. Композиційно організувати елементи книги з метою створення цілісного просторово-образного ансамблю. При ілюструванні врахувати характерні особливості твору, його стилістику та емоційний колорит, використавши якомога ширший арсенал засобів образної розповіді. Виготовити макет поліграфічного видання твору.</p> <p><i>Матеріали</i> і формат на вибір.</p> <p><i>Мета:</i> Привести всі елементи композиції книги до масштабної, ритмічної та стильової відповідності.</p> <p>При розробці образів головних героїв ілюстрацій та їх оточення максимально загострити індивідуальну характеристику зображуваних персонажів.</p>	38
Модуль 6. Композиція в монументальному мистецтві.		30
15	<p>Тема 15. Монументальне мистецтво, його специфіка, матеріали та художні засоби. Лабораторне заняття № 1.</p> <p>Закомпонувати у квадрат або коло декоративне зображення складного об'єкту (природні або предметні форми, антропоморфні мотиви). Роботу виконати, імітуючи мозаїчну або вітражну техніку.</p> <p><i>Матеріали:</i> Олійні, гуашеві або темперні фарби, картон, формат А-3.</p> <p><i>Мета:</i> Вивчити особливості композиційної будови монументальних творів, малюнку форм, колірною вирішення, вимоги до тематики та ідейного змісту.</p>	10
16	<p>Тема 16. Особливості роботи над творчим завданням для інтер'єру та екстер'єру. Лабораторне заняття № 2.</p> <p>Розробити кольоровий ескіз монументального панно для оформлення інтер'єру або екстер'єру школи, дитсадка, бібліотеки або іншої суспільної споруди, приватного будинку. За тематичну основу взяти узагальнений символічний або алегоричний образ. Елемент оформлення вписати в інтер'єр або екстер'єр будівлі.</p> <p><i>Матеріали:</i> акварель, гуаш, або акрил. ПК. Формат А-2.</p> <p><i>Мета:</i> Самостійно обирати тему та зміст творчої роботи, прив'язуючись до заданого інтер'єру, обирати техніку виконання і матеріал. Пошук стилістики та засобів художньої виразності (пропорцій, ритму, фактури, кольору та ін.).</p>	20
Модуль 7. Портрет і однофігурна тематична композиція.		34

17	<p>Тема 17. Процес побудови художньої форми портретного твору. Лабораторне заняття № 1.</p> <p>Виконати портретну композицію, створивши художній образ сучасника. Передати характер людини, її внутрішній світ, емоційний стан.</p> <p><i>Матеріали:</i> м'які графічні матеріали, акварель, гуаш. Формат А-3.</p> <p><i>Мета:</i> Створення психологічного образу композиційними засобами, його узагальнення. Використання кольору як композиційного фактору та як засобу образної характеристики твору. Активне залучення жестів і міміки для вираження характеру. Роль оточення та деталей у розкритті характеру героя.</p>	14
18	<p>Тема 18. Пошук виразного художнього образу при малюванні однофігурної картини. Лабораторне заняття № 2.</p> <p>Виконати однофігурну композицію. За допомогою пози, жестів, міміки передати психологічний стан героя. Враження підсилити композиційним і колірним вирішенням.</p> <p><i>Матеріали</i> і техніка виконання на вибір. Формат А-2.</p> <p><i>Мета:</i> Пошук виразного художнього образу при малюванні однофігурної картини. Узагальнення та умовність. Пошук відповідної теми символіки, антуражу, атрибутики та елементів одягу персонажів твору. Вибір та замальовки моделей для композиції з метою визначення найбільш виразної постави, ракурсу, руху, пластичності пози. Вирішення проблем колориту. Цілісність тонального і колірного рішення.</p>	20
Разом		268

1. Пастырь И.В. Креативность познания композиции изобразительного искусства. Пособие – Измаил, 2005.
2. Пучков А.С. Методика работы над натюрмортом.- М.:Просвещение,1982.
3. Чернышев О.В. Формальная композиция / О.В.Чернышев. – Минск: Харвест, 1999.
4. Шевнюк О.Методика викладання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах.-К.: Освіта України, 2017.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

	5 балів	4 бали	3 бали	0 балів
Змістова повнота й оригінальність арт-проекту 33,3%	Ідея арт-проекту повністю відповідає змісту завдання, є художньо виразною та цілісною, самостійною й завершеною	Ідея арт-проекту в основному відповідає змісту завдання, є достатньо виразною та завершеною, містить елементи оригінальності	Ідея арт-проекту частково відповідає змісту завдання, є маловиразною й недостатньо завершеною заснованою, на існуючих зразках	Ідея арт-проекту не відповідає змісту завдання або є невиразною та шаблонною
Образотворча грамотність арт-проекту 33,3%	Студент доцільно застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні та фактурні гармонії, різні образотворчі техніки, досягаючи виразності художнього образу	Студент застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні та фактурні гармонії, різні образотворчі техніки, частково досягаючи виразності художнього образу	Студент застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні та фактурні гармонії, різні образотворчі техніки на елементарному рівні з порушенням балансу художніх змісту й форми	Студент ігнорує закони і прийоми композиції, колірні гармонії, потенціал різних образотворчих технік

Художня репрезентація 33,3%	Студент демонструє образотворчу майстерність, високу культуру художньо-графічної репрезентації результату, повний контроль за технологічним процесом	Студентна на належному рівні демонструє образотворчу майстерність, поодинокі моменти порушення культури художньо-графічної репрезентації не впливають на загальне художнє враження	Студент слабо володіє образотворчою майстерністю, численні порушення культури художньо-графічної репрезентації та недостатній контроль за технологічними процесами заважають художньому сприйманню	Студент не володіє образотворчою майстерністю, культурою художньо-графічної репрезентації та контролем за технологічним процесом
--------------------------------	--	--	--	--

4.3. Організація самостійної роботи студентів

Модуль № з/п	Назва теми	Форми звітності
1	<p><i>Завдання 1.</i> Виконання врівноважених композицій з точок і ліній, з геометричних форм.</p> <p><i>Завдання 2.</i> Перетворення абстрактної комп. в образну</p> <p><i>Завдання 3.</i> Виконати 3 пари непередметних композицій, побудованих на протиставленні контрасту і нюансу:</p> <p>а) форм;</p> <p>б) величин;</p> <p>в) тону</p> <p>(зміну тону досягти за допомогою растрової точки і ліній).</p> <p><i>Завдання 4.</i> Завершення лабораторного завдання</p>	Практична робота
2	<p><i>Завдання 1.</i> Підбір об'єктів для графічного відтворення.</p> <p><i>Завдання 2.</i> Пошук форми для переробки. Графічне виконання завдання лабораторного заняття.</p> <p><i>Завдання 3.</i> Ескізування та графічне виконання завдання.</p> <p><i>Завдання 4.</i> Використовуючи прості геометричні форми та різноманітні зображення друкованої продукції виконати зразки різного виділення домінанти.</p>	Практична робота
3	<p><i>Завдання 1.</i> Підготовка медіапрезентації та доповіді на задану тему.</p> <p><i>Завдання 2.</i> Виконати карнавальну маску, або ескіз розпису обличчя (фейс-арт), що має яскраво виражений індивідуальний характер з асиметричним або дисиметричним орнаментальним декором.</p> <p><i>Завдання 3.</i> Виготовлення орнаментальних композицій та ескізів до творчої роботи.</p> <p><i>Завдання 4.</i> Ескізування та завершення шрифтової композиції</p>	Презентація Практична робота
4	<p><i>Завдання 1.</i> Декоративна стилізація натюрморту</p> <p><i>Завдання 2.</i> Пошук та замальовки предметів для створення тематичного натюрморту. Виготовлення ескізів у кольорі.</p> <p><i>Завдання 3.</i> Композиційний та колористичний аналіз пейзажу</p> <p><i>Завдання 4.</i> Ескізування композиції фантастичного пейзажу.</p> <p><i>Завдання 5.</i> Ескізування інтер'єру.</p>	Практична робота
5	<p><i>Завдання 1.</i> Виконання ескізів різної композиційної побудови плакату.</p> <p><i>Завдання 2.</i> Виконати серію художніх фотознімків</p>	Практична робота

	природних мотивів (6 шт.), об'єднавши їх за тематикою (птахи, домашні тварини, комахи, екзотичні рослини, фрукти або ін.). <i>Завдання 3.</i> Робота над макетом книги і його друк.	
6	<i>Завдання 1.</i> Виконати серію начерків, komponуючи у заданому форматі складний об'єкт. На основі одного з мотивів розробити кольоровий ескіз для композиції в обраному матеріалі. <i>Завдання 2.</i> Виконати декілька кольорових ескізів до монументального панно, демонструючи активний композиційний пошук.	Практична робота
7	<i>Завдання 1.</i> Пошук ідеї та сюжету твору. Виконання замальовок за темою лабораторної роботи <i>Завдання 2.</i> Виконати для обраного варіанту композиції пейзажні та предметні замальовки з натури. Підібрати відповідне середовище для героїв, зробити замальовки предметів побуту, костюмів, зброї, пам'яток архітектури тощо, у відповідності до задуму. <i>Завдання 3.</i> Виконання колірних ескізів та оригіналу.	Практична робота

Рекомендовані інформаційні джерела

5. Пастырь И.В. Креативность познания композиции изобразительного искусства. Пособие – Измаил, 2005.
6. Пучков А.С. Методика работы над натюрмортом.- М.:Просвещение,1982.
7. Чернышев О.В. Формальная композиция / О.В.Чернышев. – Минск: Харвест, 1999.
8. Шевнюк О.Методика викладання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах.-К.: Освіта України, 2017.
9. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013

4.4. Індивідуальні заняття

№ з/п	Завдання	Кількість годин
	Модуль 2. Художньо-творче переосмислення форми як виражальний засіб композиції.	17
1	<i>Завдання 1.</i> Відпрацювання прийомів графічного зображення природних та рукотворних фактур. Матеріали: Папір, графічні матеріали, формат А-4.	6
2	<i>Завдання 2.</i> Відпрацювання способів досягнення живих, рухливих ефектів в графічному зображенні представників флори і фауни Матеріали: Папір, графічні матеріали, формат А-4.	6
3	<i>Завдання 3.</i> Відпрацювання навичок передачі стилістичної єдності при декоруванні природних мотивів. Матеріали: Папір, графічні матеріали, формат А-4.	5
	Модуль 5. Особливості композиційної побудови творів плакатного та книжкового мистецтва.	17
	<i>Завдання 1.</i> Робота над фотографуванням авторського натюрморту. Варіанти освітлення, ракурси, ефекти. Пошук вдалих ідейних та композиційних рішень плакатів.	7
1	<i>Завдання.</i> Робота по створенню макету книги. Пошук єдності ідеї і оформлення, цікавих образів,ескізування ілюстрацій. Матеріали: олівці, фарби.	10

V. Контроль якості знань студентів
5.1.Форми і методи поточного контролю

1 курс – 1 семестр		Бали
Вправи з ліній, точок, плям 4 арк.		25
Вправи на зміну якостей площини та простору 1 арк.		25
Відпрацювання різних прийомів композиції 1 арк.		25
Вправи на передачу руху 7 арк.		25
Поточний рейтинговий бал		100
Підсумковий рейтинговий бал - залік		100
1 курс – 2 семестр		
Способи графічного зображення форм 4 арк.		40
Стилізація природних форм 4 арк.		30
Колажі на виявлення домінанти 5 арк.		30
Поточний рейтинговий бал		100
Підсумковий рейтинговий бал - екзамен		100
2 курс – 3 семестр		
Медіа-презентація		20
Виконання орнаментальних композицій 2 арк.		20
Тематичні орнаментально-шрифтові композиції 6 арк.		30
Творча символічна орнаментальна композиція		30
Поточний рейтинговий бал		100
2 курс – 4 семестр		
Графічні переробки натюрморту		20
Композиція авторського натюрморту		20
Композиційний аналіз побудови пейзажів		10
Авторські пейзажі з різною композиційною побудовою (2 шт)		20
Фантастичний пейзаж		20
Ескіз композиції інтер'єру		10
Поточний рейтинговий бал		100
Підсумковий рейтинговий бал - залік		100
3 курс – 5 семестр		
Серія тематичних фотографій (4 шт.)		40
Ескізи до плакату на задану тему		20
Оригінал тематичного плакату		40
Поточний рейтинговий бал		100
Підсумковий рейтинговий бал - екзамен		100
3 курс – 6 семестр		
Композиція у заданій формі, що імітує вітражну або мозаїчну техніку		50
Кольоровий ескіз монументального панно у заданому інтер'єрі		50
Поточний рейтинговий бал		100
Підсумковий рейтинговий бал - залік		100
4 курс – 7 семестр		
Композиція портрету		40
Однофігурна композиція		60
Поточний рейтинговий бал		100
Підсумковий рейтинговий бал - екзамен		100

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

№п/п	Вид навчальної діяльності	Кількість балів
1	Підсумковий рейтинговий бал - залік Оцінювання практичних робіт	100
2	Підсумковий рейтинговий бал - екзамен Оцінювання практичних робіт	100
3	Підсумковий рейтинговий бал Оцінювання практичних робіт	100
4	Підсумковий рейтинговий бал - залік Оцінювання практичних робіт	100
5	Підсумковий рейтинговий бал - екзамен Оцінювання практичних робіт	100
6	Підсумковий рейтинговий бал - залік Оцінювання практичних робіт	100
7	Підсумковий рейтинговий бал - екзамен Оцінювання практичних робіт	100

Навчально-творчі роботи

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧИХ РОБІТ				
	5 балів	4 бали	3 бали	0 балів
Змістова повнота й оригінальність навчально-творчої роботи 33,3%	Ідея навчально-творчої роботи повністю відповідає змісту завдання, є художньо виразною та цілісною, самостійною та інформативною	Ідея навчально-творчої роботи відповідає змісту завдання, є досить виразною та інформативною, містить елементи оригінальності	Ідея навчально-творчої роботи частково відповідає змісту завдання, є маловиразною й малоінформативною, що ґрунтується на існуючих зразках	Ідея навчально-творчої роботи не відповідає змісту завдання або є невиразною та шаблонною
Образотворча грамотність навчально-творчої роботи 33,3%	Студент застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з майстерністю	Студент частково застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з достатнім вмінням	Студент застосовує закони і прийоми композиції, колірні гармонії та використовує образотворчі техніки на елементарному рівні	Студент ігнорує закони і прийоми композиції, колірні гармонії, не володіє образотворчими техніками
Презентація 33,3%	Студент дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, результат роботи характеризується акуратністю та контролем за процесом	Студент загалом дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, поодинокі моменти неакуратної роботи не впливають на загальне художнє враження	Студент слабо опанував послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, неконтрольованість і неакуратність процесів заважає художньому сприйманню кінцевого результату	Студент ігнорує грамотну послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, робота виконано неакуратно та поза творчим контролем

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI. Навчально-методична карта дисципліни „Композиція”

Всього 450 год., самостійна робота – 182год., лабораторних – 268 год., індивідуальна робота – 17 год.

I семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Модулі	Модуль 1																	
Дати																		
Теоретичні розділи	Закономірності композиційної побудови зображення на площині.																	
Лабораторні заняття	Наукова теорія композиції. Основні категорії композиції. Художні засоби композиції. <i>Завдання 1-4</i> Виконати вправи з точок, ліній, плям, фактур на передачу асоціацій та ілюзій.					Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині. <i>Завдання</i> Побудова врівноважених композицій (статика, динаміка, симетрія, асиметрія)					Сприйняття і передача руху в образотворчому мистецтві. <i>Завдання</i> Передача різнонаправленого руху. (6 композицій) Передача образності руху							
Самостійна робота	Врівноважена комп. з точок і ліній, з геометричних форм					Перетворення абстрактної комп. в образну					Завершення лабораторного завдання							
Види контролю	Оцінка малюнку					Оцінка малюнку					Оцінка композицій							
ЗАЛІК																		

II семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Модулі	Модуль 2																	
Дати																		
Теоретичні розділи	Художньо-творче переосмислення форми як виражальний засіб композиції.										Смисловий центр композиції та способи його вираження в композиції.							
Лабораторні заняття	Способи графічного зображення форм.				Прийоми формотворення				Композиції з силуетних форм			Виконання тематичних або абстрактних композицій у техніці колажу з паперу на вираження принципу домінанти Виконання образної композиції з виразним ідейним вирішенням						
Самостійна робота	Підбір об'єктів для графічного відтворення				Пошук форми для переробки. Графічне виконання завдання				Ескізування та графічне виконання завдання			Виконання зразків різного виділення домінанти Оцінка композицій						
Види контролю	Оцінка малюнку				Оцінка малюнку				Оцінка композиції			Оцінка композиції						
ЕКЗАМЕН																		

III семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Модулі	Модуль 3. Композиція в шрифтовому та орнаментальному мистецтві.																	
Дати																		
Теоретичні розділи	Орнамент як частина художньої культури.								Шрифт як особливий вид графічного мистецтва									
Лабораторні заняття	Підготовка медіа-презентації	Виконання орнаментальних таблиць	Композиційні закономірності побудови орнаментального твору.					Виконання шрифтових таблиць				Символічна декоративна орнаментально-шрифтова композиція						
Самостійна робота		Виготовлення орнаментальних композицій та ескізів до творчої роботи						Ескізування та завершення шрифтової композиції										
Види контролю	Доповідь	Оцінка композицій	Оцінка орнаментальних композицій					Оцінка композицій										
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ																		

IV семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Модулі	Модуль 4. Особливості композиційного вирішення натюрморту, відкритого та закритого простору.																	
Дати																		
Теоретичні розділи	Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва.								Особливості композиційного вирішення пейзажу									
Лабораторні заняття	Графічна переробка натюрморту	Створення художнього образу при виконанні композиції натюрморту.					Схеми композиційної побудови пейзажів	Створення художнього образу при малюванні пейзажу			Композиція інтер'єру							
Самостійна робота	Декоративна стилізація натюрморту	Пошук та замальовки предметів для створення тематичного натюрморту.			Виготовлення ескізів у кольорі	Композиційний та колористичний аналіз пейзажу	Ескізування композиції фантастичного пейзажу			Ескізування інтер'єру								
Види контролю	Оцінка малюнку	Оцінка композицій					Оцінка композиційних схем	Оцінка композицій			Оцінка ескізу							
ЗАЛІК																		

V семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Модулі	Модуль 5. Особливості композиційної побудови творів плакатного та книжкового мистецтва.																
Дати																	
Теоретичні розділи	Специфіка плакатного мистецтва. Композиційні засоби в плакаті.					Художня фотографія як засіб створення художнього образу.				Мистецтво книги, його художні та технологічні аспекти.							
Лабораторні заняття	Виконання авторського плакату від задуму до завершеного твору.					Виконати ряд художніх фото на задану тему				Композиційно організувати елементи книги з метою створення цілісного просторово-образного ансамблю.							
Самостійна робота	Ескізування плакатів					Пошук вдалої композиції художніх фото				Робота над макетом книги і його друк							
Види контролю	ЕКЗАМЕН																

VI семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Модулі	Модуль 6. Композиція в монументальному мистецтві.														
Дати															
Теоретичні розділи	Монументальне мистецтво, його специфіка, матеріали та художні засоби.					Особливості роботи над творчим завданням для інтер'єру та екстер'єру.									
Лабораторні заняття	Закомпонувати у квадрат або коло декоративне зображення складного об'єкту. Виконати, імітуючи мозаїчну або вітражну техніку.					Розробити кольоровий ескіз монументального панно для оформлення інтер'єру або екстер'єру									
Самостійна робота	Ескізування мотивів					Виконання кольорових ескізів для пано									
Види контролю	ЗАЛІК														

VII семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Модулі	Модуль 7. Портрет і однофігурна тематична композиція.																
Дати																	
Теоретичні розділи	Процес побудови художньої форми портретного твору.							Пошук виразного художнього образу при малюванні однофігурної картини.									
Лабораторні заняття	Виконати портретну композицію, створивши художній образ сучасника.							Пошук виразного художнього образу при малюванні однофігурної картини.									
Самостійна робота	Виконання замальовок за темою.							Виконати для обраного варіанту композиції пейзажні та предметні замальовки з натури.									
Види контролю	ЕКЗАМЕН																

VII. Основні і допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу Основні

1. Арсеньев Ю.В. Геральдика. Лекции.-Ковров., 1997.
2. Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты. Рисунок, живопись, композиция.- М., 1981.
3. Бесчастнов Н.П. Графика пейзажа.- М., 2005.
4. Герчук Ю. Искусство шрифта. Работы московских художников книги – М.: Книга, 1977.
5. Гребенюк Г.Є. Основи композиції та рисунок.- К.:Техніка.,1997.
6. Декоративные мотивы и орнаменты всех времен и стилей.- М.,2007.
7. Жоголь Л.Е. Декоративное искусство в интерьерах общественных зданий.- К.,1978.
8. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис.- К., 2006.
9. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамоти.- К.,1982.
10. Ковальов Ф.В. Золотое сечение в живописи.- К., 1989.
11. Кропотов В.Н., Мажура Н.В. Отделочные материалы в интерьере.-К., 1981
12. Кузин В.С. Наброски и зарисовки: Пос.для учителей.2 изд.- М.,1981.
13. Кузин В.С. Психология.- М.,1982.
14. Лаптев Л.М. Рисунок пером.-М.,1962.
15. Легенький Ю.Г. Від ремесла до творчості,-К., 1990.
16. Мастера искусства об искусстве /Подред.Гувера А.А.. - В 7 т.- М.,1986.
17. Н.С. Ворончихин, Н.А. Емшанова Орнаменты. Стили. Мотивы
18. Натюрморт. Особенности жанра и композиции.- М., 2010.
19. Одноралов Н.В. Материал в изобразительном искусстве. Пос. для учителей.-М.:Просв.1983.
20. Одноралов Н.В. Материалы в изобразительном искусстве.- М., 1983.
21. Пасічний Ф.М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник.-Тернопіль. 2003.
22. Пастырь И.В. Креативность познания композиции изобразительного искусства. Пособие – Измаил, 2005.
23. Пічкур М. Композиційна схема та її види. // Мистецтво і освіта - №3. – 2005.
24. Пучков А.С. Методика работы над натюрмортом.- М.,1982.
25. Радлов Н.С. Рисование с натуры. - Л-д, Художник,1978.
26. Рисунок. Живопись. Композиция. Хрестоматия: Уч.пособие для пед. ин-тов. - Сост.Ростовцев Н.Н. и др.- М.,1989.
27. Різник М.Г. Письмо і шрифт, - К.: Вища школа, 1978.
28. Ростовцев Н.Н. Методика преподавания изобразительного искусства в школе.- М.,1988.
29. Самокиш Н.С. Рисунок пером.- М.,1969.
30. Смирнов Г.Б. Рисунки з натури.- К.,1992.
31. Смирнов С.И. Шрифты и шрифтовой плакат. – М.: Плакат, 1980.
32. Сокольников Н.М. Основы композиции. 5-8 классы.-Обнинск., 1996.
33. Стасевич В.Н. Пейзаж. Картина и действительность.- М., Ис-во,1981.
34. Сухарева Н. В.Орнаменты всех времен и стилей. Альбом в двух томах
35. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013
36. Шевнюк О.Методика викладання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах.-К.: Освіта України, 2017.

Допоміжна

1. Бучинський С.Л. Основи грамоти образотворчого мистецтва.- К.,1981.
2. Білецький П.О. Мова образотворчих мистецтв.- К.,1973.
3. Волков Н.Н. Восприятие картины.- М.,1976.
4. Вельфин Г. Основные понятия истории искусства.- М.-Л.,1980.
5. Гаманов В.Н. Рисунок и живопись. Введение в теорию изображения.-М., 1971.
6. Гращенко В.Н. Рисунок мастеров итальянского Возрождения.- М., 1963.
7. Історія українського мистецтва В 6 т.- К.,1966-1370.
8. Карлов І.Н. Изображены ептиц и зверей.- М.,1976.
9. Красота человека в искусстве. Альбом.- М.,1969.
10. Краткий словарь терминов изобразительного искусства.- М.,1969.
11. Медведев Л.Г. Формирование графического образа на занятиях по рисунку.-М.,1986.
12. Степовик Д.Б. Скарби України.- К.,1990.
13. Словник художників України.- К.,1973.
14. Стасевич В.Н. Пейзаж. Картина и действительность.- М., Ис-во,1981.
15. Федотов Г.Я. Дарите людям красоту.- М., Просвещение, 1985.
16. Хогарт У. Анализ красоты.- Л., И-во , 1987.
17. Школа изобразительного искусства /в 10 Т./- М., АХСССР.1964-70.
18. Энциклопедический словарь юного художника.(Платонова Н.И. и др.)-М., Педагогика, 1983.
19. Bossert Н.Т. Encyclopedie de l'ornement. Paris, 1956-1959.
20. ErhardD. Steibner, Initialen+Bilbuchstaben. Munchen. 1989.
21. KaprA. BuchkunsterGegenwart. Leipzig, 1977

Інформаційні ресурси

1. <http://www.dn.npu.edu.ua/course/view.php?id=420>

VIII. Тести до курсу «Композиція»

1. Живопис за своїм практичним призначенням поділяється на:
  - a) портретний, пейзажний, натюрмортний, анімалістичний, побутовий;
  - b) станковий, монументальний, декоративний, театральньо-декораційний, іконопис, мініатюра;
  - c) етюдний, студійний, ескізний, пленерний, подарунковий, виставковий;
  - d) колористичний, монохромний, вальорний, нюансний, контрастний.
2. Процес структурної побудови твору, що передбачає єдністю форми і змісту і має на меті досягнення його виразності та пластичної цілісності:
  - a) перспективна побудова;
  - b) компонування;
  - c) пропорціонування;
  - d) акцентування.
3. Система зображення тривимірності простору та об'ємних тіл на площині:
  - a) світлотінь;
  - b) архітектоніка;
  - c) перспектива;
  - d) колористика.
4. Отримання дійсного зображення об'єктів за допомогою світла:
  - a) монотипія;
  - b) фотографія;
  - c) аерографія;
  - d) графографія.
5. Поєднання різноманітних кольорів в картині, загальна колірна гармонія, де кожен колір знаходиться у співдружності з іншими кольорами:
  - a) тональність;
  - b) колорит;
  - c) живописність;
  - d) вальорність.
6. Прийом гармонізації композиції, що дає відчуття балансу, співрозмірності, стабільності:
  - a) тотожність;
  - b) симетрія;
  - c) урівноваженість;
  - d) пропорціонування.
7. Один з наймасовіших видів графіки, візуальна форма повідомлення, звернення або інструктажу:
  - a) логотип;
  - b) естамп;
  - c) буклет;
  - d) плакат.
8. Вид живопису, що не може існувати без архітектури:
  - a) декоративний;
  - b) монументальний;
  - c) архітектурний;
  - d) темперний.
9. До різновидів портретного жанру не відносять;
  - a) шарж;
  - b) релігійний портрет;
  - c) панорамний портрет;

- d) алегоричний портрет.
10. При створенні художнього фотознакма найменш важливе значення має:
- розмір об'єкта;
  - освітлення;
  - відстань до об'єкта;
  - ракурс.
11. Класифікація плакатів не включає:
- афішу;
  - спортивний;
  - фотомонтажний;
  - перспективний.
12. При роботі над алегоричним образом у композиції найбільше значення має:
- портретна схожість;
  - наявність атрибутів та символічно-асоціативних зображень;
  - вдала точка зору та ракурс об'єкта;
  - трансформація об'єкта та дійсності навколо нього.
13. З метою підсилення психологічного враження від композиції, особливу увагу треба звернути на:
- динамічність композиції, передачу руху в просторі і часі;
  - побудову просторових планів та їх умовне розділення;
  - колірну гаму і колорит;
  - характер мазків і фактуру поверхні твору.
14. Композиційний центр у творі найчастіше виділяється за допомогою:
- контрасту;
  - золотого перерізу;
  - нюансу;
  - світлосили.
15. До технік монументального мистецтва не відносять:
- вітраж;
  - гратаж;
  - мозаїку;
  - фреску.
16. До законів композиції не відносяться:
- закони цілісності і рівноваги;
  - закони типізації, характерності, виявлення закономірностей дійсності;
  - закон контрастів і доміанти;
  - закони лінійної перспективи.
17. Орнаментальна або побудована на складному ритмі зображувальна композиція у вигляді горизонтальної смуги, виконана для прикрашання стіни:
- фриз;
  - арабеска;
  - фронтиспис;
  - меандр.
18. Особливості композиційного вирішенні творів декоративного монументального живопису найчастіше полягають у відсутності:
- чіткої перспективної побудови;
  - пластичності і виразності форм;
  - рівноваги і збалансованості елементів композиції;
  - контрастів і акцентів.
19. Для специфічної художньої мови плакату не характерні:
- лаконізм форми і змісту;
  - умовність форми і кольору;
  - метафоричність та гіперболізація образів і явищ;
  - монохромність та пастельність.

20. Створення художнього образу — це:
- a) відтворення митцем об'єктів на площині, об'єктивне і безпристрасне відображення реальності;
  - b) відображення навколишнього, орієнтоване на вираження особистісного ставлення митця до дійсності, і втілення в інтерпретованому вигляді в авторському творі;
  - c) декоративне узагальнення, стилізація форм навколишнього з метою надання твору умовності, орнаментальності;
  - d) імітація стильових особливостей іншого автора, наслідування художнього стилю або напрямку.
21. Розмірність, чергування або повторення елементів композиції у певній послідовності називається:
- a) ритмом;
  - b) метром;
  - c) компонованням;
  - d) орнаментом.
22. Колорит — це:
- a) система співвідношень світлого і темного у творах мистецтва;
  - b) логічне поєднання додаткових кольорів ;
  - c) система співвідношень кольорів , яка виражає художній і колірний задум твору;
  - d) система поєднання теплих і холодних кольорів у творі.
23. Техніка монументального живопису, що виконується по вологій штукатурці:
- a) енкаустика;
  - b) фреска;
  - c) темпера;
  - d) мозаїка.
24. Жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню тем і сюжетів повсякденного приватного і суспільного життя людини:
- a) міфологічний;
  - b) релігійний;
  - c) побутовий;
  - d) історичний.
25. Закономірне співвідношення частин художнього твору одна до одної та до усього цілого – це:
- a) пропорція;
  - b) масштаб;
  - c) тотожність;
  - d) архітектоніка.

Ключі до тестів: 1b, 2b, 3c, 4b, 5b, 6c, 7d, 8b, 9c, 10a, 11d, 12b, 13c, 14a, 15b, 16d, 17a, 18a, 19d, 20b, 21a, 22c, 23b, 24c, 25a.

ІХ. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20___/20___ н.р.